Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Far folḳ un heymland

Markiš, Perec D.
מאַרקיש, פּערעץ

Mosḳṿe, 1943

כיטפירט

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8230

Visual Library

טריפּטיך

1

די מאמע וויינט. זי זיצט באַם פענצטער נעבן סאַמע עק
און קוקט אין ווײַטן שנייִיקן געוויטער: —
אהין, אהין, ווי אַף אַ כאַסענע איז ער אַוועק,
אין דאָרף האָבן די ווײַנשלביימער פונקט געבליט דאַן...

אַ טשאַטע פייגל שטאָלענע אין הימל פליט,
זי קוקט מיט אויגן, דורכגענעפּלטע פון טרערן.
געטרונקענע האָבן דעמלט זיך אין ווײַסן בליט
דער העלם זײַנער דער גרינער און דער רויטער שטערן...

זײַן פּאָנעם פּאָרשטעלן באַמיט זי זיך מיט וויי,
זײַן קאָל באַמיט זיך אײַנדערשטיל זי צו דערהערן,
און אַף די עקן פון איר שאַלכל נידערן אַליין
דורך איר פּאַרשלאָסן מויל אַראָפּ די טרערן...

פאַרוווּנדעט איז אין שלאַכט ער זיבן מאָל געוועֶן,
און זיבן מאָל האָט זיך באַ איר אַליין דאָס לײַב געריסן,
דעם בליק זי גיט אַ פיר איבער די ווענט, —
צי ניט אָט דאָ ערגעץ דערנעבן איז ער?!..

די שכיינים זאָגן אַלע אין איין קאָל,
אַז ס'שעמט מיט צים דאָס לאַנד. אַזאַ מין טויט קעדײַ איז!..
נו, יאָ... ער האָט געהאַט אַ האַרץ פון גאָלד
און קינדער ליב געהאַט האָט ער דאָס כײַעס...

איר זון... איר מאַזל... און איר וויי...
אין פלאַם, ווי קינדוויַיז אַפן בוים, געקלעטערט;

ער וועט שוין קיינמאָל מער ניט אָנקלאפּן אהיים,
און אופוועקן פאַרפרי ניט הייסן קיינמאָל זיך שוין וועט ער...

אליין, זאָגט מען, איז ער ארופגעשפּרונגען אף א טאנק
און מיט דער ביקס זיי אלעמען דאָרט דורכגעבוירערט:
— ווו נעמט זיך צו א מענטשן אזא גאַנג?
— ווו נעמט זיך צו א מענטשן אזא קויעך?

אזעלכע פּראָסט... אזא מין קעלט...
ניט אָפּגעגאנגען, זאָגט מען, איז ער ביז צו ענדע...
ער וואָלט פון זיי דאָך אלעמען געמאכט א טעל,
און מער קיין אומגליק אף דער וועלט וואָלט ניט געוועזן דאָך...

זיינע פּאָנעם פאָרשטעלן זי פּרווּוט זיך אין געדאנק,
זיינע אויסזען אין דעם גרינעם העלם און אינעם רויטן שטערן,
ווי מיט דער ביקס ער שטייט — א גיבער אפן טאנק,
נאָר פון די אויגן נידערן אין שאלעכל אראָפּ די טרערן

און ברענען איר ווי קוילן דורך דאָס הארץ,
און ס׳רייסט פון הארץ ארויס זיך: — גאָט אין הימל!
פון פּאָלק האָט צוגעשיקט א בריוו דער קאָמיסאר,
אז מיט א זון אזא וועט זיך דאָס גאנצע לאנד בארימען...

די טרייסט גיט ערגעץ אין דער ווייט זי א פּאָרטראָג,
נאָר ווידער גיט איר קאָפּ זיך שטיל א בייג אָן:
— וואָלט זי כאָטש וויסן, וואָס אזוינס האָט ער געזאָגט
פאַר דעם, ווי ס׳האָבן זיך פארמאכט אף אייביק זיינע אויגן?

זי הייבט זיך אוף און גייט צום שראנק.
וואָס דארף זי דאָרט? זי ווייסט אליין ניט.
זי שטייט און קוקט און גראָבט דעם קאָפּ אריין
און עפּעס מורמלט זי, נאָר ס׳הערן זיך געוויינען...

2

די שווּעסטער קלייבט פאַנאנדער זיינע בריוו,
א יעדער שורע קלעמט צונויף דאָס מויל איר,
זי האלט א סאָד בא זיך אין הארצן טיף,
וואָס פאַר דער שטוב איז ער דערווייִלע נאָך פאַרהוילן.

אדורכגעטראכט בא איר איז דאָס שוין לאנג, —
די מאמע טאָר פון דעם אצינד ניט הערן, —

ניטאָ פאר איר קיינ העכערער פארלאנג
אונ ניט פאראנ פאר איר קיינ שענערע באגערנ.

זי גיט דעמ בליק איבער דער שטוב א פיר,
מיט אימ ווי עפעס אויסנ פאר דער מאמענ איז זי.
אָט שרייַבט ער פונעמ פראָנט, פונעמ בלינדאזש, צו איר:
„וואָס פאר א גליק, מייַנ שוועסטערקע, זאָלסט ויסנ,

זיכ דורכדראפענ באמ דייַטש אונטער דער סאמע נאָז,
ארויפנעמענ די וואכ. א קוק אהער, אהינ נאָר —
אונ ס'איז באנאכט, אונ ס'איז אזא מינ פראָסט,
וואָס נאָר בא אונדז אינ רוסלאנד קאָנ מענ זיכ פארגינענ.

אהינ, אהער — אונ ביזנ האלדז אינ שניי...
זיכ ביז באגינענ אומקערנ — ניט בלאָנקענ.
אונ קיינער האָט דיכ ניט באמערקט פונ זיי,
אונ ניט געווארט האָט קיינער אפ אנ אָנגריפ.

אונ נאָכ א יישעוול אונ נאָכ א דאָרפ
ארויסרייַסנ צוריק בא די פארדאמטע פאראזיטנ,
כאָטש הוילע ווענט פונ סרייפעס טרעפסטו דאָרט,
אונ קינדער האלב-פארפרוירענע צעזייט אינמיטנ...

אונ נעמסט ארופ א פאָרל אפ דער האנט,
א ביסל ווארעמקייַט דו גיסט זיי צו דערפילנ,
פארגעסט, אז גיינ איז נאָכ א וועג אזא פאראנ,
אונ זאָגסט פונ שלאָפ זיכ אָפ אפילע".

איר דאכט, — זי זעט אימ גיינ מיט קינדער אפ די הענט,
אָט דאָרטנ אפנ פראָנט צעווישנ טאָרטשענדיקע טרויבנ.
אונ רו אימ לייגנ פאָר פונ שטיבעלעכ די הוילע ווענט,
אונ יעדעס פענצטערל — דעמ ווײ פארטרויט אימ.

דאָס האָט דאָכ ער זיי אויסגעריסנ בא דעמ טויט,
זיי האָט באמ סוינע ער דאָכ אָפגעשלאָגנ —
א בוימ נאָכ בוימ, א פלויט נאָכ פלויט,
אליינ — פאָרויס אונטער א פייַערדיקנ האָגל!

זי לייגט דעמ בריוו ווי א געבאָט צו מויל צו אירנ צו,
די ווערטער ברענגן זי ווי פלאמענ פונ א שייַטער,

די אנגלען גיבן זיך בא איר א צוק,
און אז די מאמע וויינט, דערזעט זי פונדערווײַטן...

זי ווייסט, אז דאָרט, וווּ ער געפאלן איז פון סויגעס האנט,
פארבליִען ווײַנשל איצט און ס'זײַנען דײַטשן שוין ניטאָ מער,
אז ס'האָבן אים כאווײרים אפ די הענט געטראָגן פונעם ראנד
און אז דאָס לעצטע וואָרט זײַנס איז געווען: — נעקאָמע!

און זי וועט אויכעט אויספילן אצינדערט גיין
ווי א צוואָע זײַן פארלאנג, וואָס לאָזט אין גאנצן לאנד זיך הערן:
מע דארף עס נאָך דער מאמען געבן צו פארשטיין,
מע דארף עס נאָך דער מאמען גוט דערקלערן...

3

דער פאָטער קוקט זיך לאנג ארײַן אין זײַן פאָרטרעט,
די צוגן זײַנען שטרענג ווי קסאוו פון א צוואָע.
דאָס קאלטע גלאָז פון רעמעלע ער גלעט,
און ער פארשטעכט די האנט אין די פאָר צווײַגלעך כוואָיע,

וואָס צארט מיט זיי באצירט האָט דעם פאָרטרעט
די זאָרגנפוליקע שוועסטער נאָך אין אָנהייב ווינטער;
אים דוכט, אז מיט א לעבעדיקן דאָ ער רעדט,
נאָר ערגעץ אלע ווײַלע אין דער ווײַט פארשווינדט ער...

ערווישט ארום דעם שטויב, וואָס ניט מע זעט,
און זיך אליין באמערקט ער דאָרט ווי אין א שפיגל.
און אָפטיילן איז אזוי שווער אינעם פאָרטרעט,
וווּ איינער איז אין אנדערן ארײַנגעזיגלט...

ער טראכט, און קוים וואָס דער פארשטאנד אים פאָלגט,
צי האָט מען ווירקלעך פון זײַן זון אזוי געשריבן:
אז ניט פארגעסן קיינמאָל וועט אין אים דאָס פאָלק
און אז זײַן נאָמען וועט דערמאָנט ווערן מיט ליבע.

און שווער איז אים צו כאפן מיטן בליק:
אין דר'היים איז ער געווען, ווי אלע, אים דערמאָנט זיך.
ס'ווײַזט אויס, אז דאָרט אין פײַער אפ דעם קריג
איז ווערט דער מענטש אן אנדערער אינגאנצן...

אָט ערשט ניט לאַנג ט'ער אים געהאַלטן אַפּ די הענט — אַ קינד,
ווי ס'היפּערן זיך שנעל די יאָרן איבער,
און ליב באַקומט ער אים פּונסניי אַצינד,
אַזוי ווי ס'גאַנצע לאַנד האָט איצטער ליב אים.

און עפּעס וויכטיקער די מוטער זעט אים אויס,
און עפּעס זוכן הייבט ער אָן שוין אין דער טאָכטער.
אים דוכט — ער לייכט פון אַלעמען פון זיי אַרויס,
ווי אין פּאָרטרעט — מיט אים איז ער אַדורכגעפלאָכטן.

אים דוכט — זיי אַלע לייכטן זיך פון אים אַרויס,
מאַכשאָוועס יאָגן אַפּ אים אָן זיך אײַליק,
און אַפּ דער וואַנט דאָס בילד פּונקט ווי אַ זייגער גלייכט ער אויס,
וואָס האָט זיך פּלוצעם אָפּגעשטעלט אַ ווײַלע...

ער כאַפּט אַ קוק פון הינטערווײַלעכס צו דער שויב,
וווּ ס'זיצט די מוטער אַ פאַרזאָרגטע און אַ טריבע,
און גיט איר צאַרט אַ זאָג: — גענוג נו, שוין...
דאַנק גאָט!.. אַ זון, וואָס נעמט די וועלט זיך מיט אים איבער!..

און ווישט אַ טרער זיך אָפּ אַליין
פון זײַנע אַלטע אויסגעקנייטשטע ברעמען,
און נעמט די בלאַט, און גיט אַ לייען:
דעם זונס און זײַנער — ביידנס נעמען...

אַפּ וועמען אָנשפּאַרן דאָס לאַנד זיך האָט,
און אָנשפּאַרן אַפּ וועמען האָט זיך אויך אַ טאַטע:
— אַזעלכע זין!.. אַ קלייניקײַט? איז דאַנקען גאָט!
וואָלט ער כאָטש נאָך איינעם אַזאַ געהאַט דאָ...
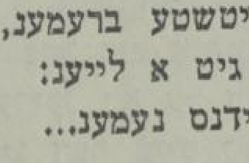
און נאָכאַמאָל אַ קוק צום פענצטער בײַ דעם עק,
וווּ ס'זיצט די מוטער שטיל, אין פּײַן פאַרהריזנעט:
— און טאָמער וואָס, וועט מען אַליין אַוועק
פאַרענדיקן, וואָס ער, דער זון, האָט ניט באַוויזן!..